

HÁROMEZER KILOMÉTERES LUTHER- Déli kerületi zarándokcsapat Luther nyomában

► A reformáció kezdetének közelgő ötszázadik évfordulója kapcsán egyre növekvő érdeklődéssel fordulnak egyháziak és világiak a 16. századi német szerzetesből lett reformátor, *Luther Márton* személye felé. Ki volt ő valójában, miért emlegetik a kilencvenöt tétel szerzőjét hívók és nem hívők? Mit adott korának és az utóknak? Paradox helyzet, hogy bár a magyar evangélikusság körében Luthernek különös kultusza alakult ki, sokan sem a személyét, sem a műveit nem ismerik. Legtöbb gyülekezetünkben az *Erős vár...* elnéklése nélkül nem képzelhető el konfirmáció, közgyűlés vagy egyéb ünnepi alkalom, ezzel köszöntünk szóban és írásban, kitűzzük a Luther-rózsát, de sok ágostai hitvallású evangélikus nem tudja, hogy miért jött létre az *Ágostai hitvallás*. Katolikus kegyhelyekre szervezett zarándoklatokhoz gyakran olyan evangélikusok is csatlakoznak, akik sohasem jártak a reformáció városaiban...

■ GYÖRI GÁBOR

Gáncs Péter elnök-püspök vetette fel azt a gondolatot, hogy a reformáció kezdete ötszázadik évfordulójának dőmpingjét megelőzve kirándulásokat kellene szervezni a Luther-városokba. Ezúttal a Déli Evangélikus Egyházkerület lelkészeinek és gyülekezeti felügyelőinek tervezték a zarándoklatot. A busz végül negyvenhat fővel – tizenhárom lelkéssel, tizenegy felügyelővel, valamint gyülekezeti munkatársakkal, sőt egy katolikus és egy református utassal a fedélzetén – indult a közel háromezer kilométeres útra.

A szervezés fáradságos feladatát *Jóné jutasi Angelika*, a püspöki hiva-

tal irodavezetője végezte, a programot *Sándor Frigyes* miskolci lelkész, több Luther-zarándoklat szervezője állította össze és vezette. Az utazás zenei szolgálatát, Luther énekeinek tanítását *Győri Katalin Dorottya*, valamint e sorok írója látta el.

Egy igazán jól sikerült, minden percében izgalmas, látványban és élményben gazdag zarándoklatot papírra vetni reménytelen vállalkozás – most mégis megkíséreljük.

1. nap

Hősök tere: hátizsákok, kofferek halma körül álmos utasok csoportja, némelyikük még éjtel indult el Békésből.

Majd a buszon pótolják az alvást... – gondolják, de ez a remény Budaörsnél szertefoszlik. Sándor Frigyes harásny jókedvvel indít, és öt napig nem hagyja abba. Ki vagy, és mit vársz ettől az úttól? – hangzik a kérdés. Miközben a zarándokcsapat tagjai, mikrofonnal a kézben, sorra nyilatkoznak, a melki bencés apátságig tartó négyórás út percekké zsugorodik.

Melk, a „barokk mennyország” – tudós szerzetesek, főpapok és császárok nyomában járunk, megcsodáljuk a gazdag kegytárggyűjteményt és a szemfényvesztő mennyezeti freskókat. Folytatjuk utunkat, s mire Salzburchba érkezünk, már a délutáni nap sugari vonják aranyba a város

Luther keresztelőtemploma Eisenbenben; az eredeti keresztelőkút helyén modern baptisztérium van

tornyait. Állványerdők között bukda-csolvá, munkagépek zajában keresz-sük *Mozart* varázslatos világát. Az éjszakát Gollingban töltjük. A hotellel szomszédos templom harangja, megtörve az éjszaka csendjét, erces hangon kongatja az idő múlását. Reggel megtudjuk, hogy ebben a templomban lelkészkedett *Joseph Mohr*, a *Csendes éj* szövegének szerzője.

Járjuk a zarándok útjait, meggyünk a cél felé! / Kóstoljuk örök-lét kútjait, megyünk az Urunk elé! / Kezünkben vándorbot és virág, lábunkon út pora, / Zsákunkban ka-lács, s a Biblia, ajkunkon hála dala. // Lutherrel valljuk, hogy csak a hit vezet a mennybe fel, / Reményünk nekünk csak egy lehet: Krisztusban a kegyelem.

A wittenbergi vártemplom kapuja – a 95 tétel kiszövegésének helye

„Erős vár a mi Istenünk” felírat a wittenbergi vártemplom tornyán

Első állomásunk, a melki apátság jól példázza az egyház helyzetét a reformáció előtt

A Déli Evangélikus Egyházkerület által szervezett Luther-zarándoklattól nem vártam többet, mint azt, hogy fakuló egyháztörténeti ismereteimet színes illusztrációkkal és személyes élményekkel gazdagítva, evangélikus öntudatomban megerősödve térek haza.

Sándor Frigyes lelki vezetőnk útközben tartott teológiai előadásában egyszerre mutatott rá az egyháztörténeti kontextusra és hozott mai hasonlatokat. A hosszú út alatt lehetőségünk volt nyugodtan átgondolni egy-egy komolyabb teológiai kérdést. Meglepetésként ért az, hogy a lutheri teológia mennyire természetese része személyes hitemnek. Lelki élmény volt az evangélium gazdagságát Luther tanításán keresztül újra felismerni.

Igy vált számomra felfrissülést hozó, hitméllyítő zarándokúttá a buszos kirándulás.

■ J. J. A.

Jó Barbara tízéves iskolás „last minute” utasként került a Luther-buszra.

Egyházi közegben felnőve nála az „Erős vár a mi Istenünk!” a titkos jelszó, amikor öccsével és a többi utcabeli gyerekekkel a bokrok között játszanak. Számára természetes, hogy püspökök, lelkészek és misszioná-

riusok alkotják a baráti kört. Luther Márton is már-már része a bővebb rokonságnak.

Barbi az elmúlt hét alatt több egyháztörténeti és teológiai kifejezést hallott, mint eddigi élete tíz éve során összesen. Mégsem jelentett különösebb gondot számára, hogy a hatalmas tudanyagot befogadja, hiszen ebben az életkorban mint a szívacs szívja magába az ismeretet. A buszon levetített Luther-film segítségével pedig összeállt a fejében a kép. Amikor a hazafelé vezető úton egyháztörténeti dolgozatban kellett számot adnia tudásáról, minden olyan kérdésre tudta a választ, amelyet kapcsolni tudott a zarándokút egy-egy helyszínéhez.

Édesanyjaként meghatva tapasztaltam, hogy az új információkat magára nézve folyamatosan alkalmazta, és lelki tanulságokat vont le. Esti imájában megfogalmazta, hogy nem lehet véletlen, hogy ő is utazhatott; hálát adott, hogy az evangéliumot ismerheti, anyanyelvén olvashatja, és hogy egyházunkban egészséges, igaz tanítást követünk.

Képeslapját nagymamájának a következő szöveggel írta: „*Ldvözülünk Wittenbergből!*”

Erre csak azt mondhatom: ámen, valóban így legyen!

■ JÓNÉ JUTASI ANGELIKA

2. nap

Bajor földön buszozunk. A reggeli áhítatot a buszon tartjuk. Gitár és fuvola helyettesíti az orgonát. Felcsendül *Bakay Péter* zarándokéneke, némileg átköltve:

Selmeci Géza és Diána Melancthon házában, korhá öltözékben

Sándor Frigyes reggeli és esti áhítati evangélikus hitünk alapvető tételeire épülnek: törvény és evangélium, bűnbocsánat és megtérés, az egyház és a szentségek szerepe. A rövid igehirdetés üzenetét Luther énekei segítenek újragondolni, elmélyíteni.

Sándor Frigyes Luthert közelebb hozta hozzánk...

RALI A NÉGYKEREKŰ TEMPLOMMAL

Sok utazáson vettem már részt, örömmel és szép élményekkel gazdagon. Ez azonban valóban zárandoklat volt. Fizikailag, szellemileg és lelkileg is hosszú utat jártunk végig, térben és időben is. Vezetőnk, *Sándor Frigyes* felkészült figyelmessége, szeretetteljes irányítása alatt közelünkbe kerültek a képekről, könyvek lapjairól ismert helyszínek, tárgyak. *Győri Gábor* lelkész kollégámnak külön köszönöm, hogy zenével fűszerezte mindezt. Élményé lettek az ismeretek! De a történelem távolából nemcsak tárgyakkal, emlékekkel és nem is csak Lutherrel találkoztunk, hanem az élete centrumában álló Krisztussal. Ő volt velünk, ő teremtett közösséget az utazók között, s tette helyre bennünk a látottakat. Főbb személyes élményeim címszavakban: Luther keresztségének helyszíne a Péter-Pál-templomban, kis szobája a wartburgi várban, ahol az *Újszövetséget* fordította, *Bóra Kata* kerten átvágó siető bronzszobor-alakja a fekete kolostorban. S a tárgyakon túl: a sok derűs perc, az anekdoták, viccek, aranyos beszélősök, könnyes nevetések, hogy jó evangélikusnak lenni! ■ SCHALLER BERNADETT

Lucas Cranach: Tízparancsolt

Wittenberg főtere, Luther-emlékmű

Altöttingben, a hangulatos bajor városkában fölkerestük Krisztus keresztre feszítésének panorámáját, mely *Gebhard Fugel* festőnek a Feszty-körképéhez mérhető monumentális alkotása. Az 1903 júliusában megnyitott körkép a kor archeológiai felfedezéseire alapozva a realiztikus ábrázolás döbbenetes élményét nyújtja a látogatóknak.

Következő állomásunk Augsburg. Itt találkozott az eretnekség gyanújába keveredett Luther *Cajetan* bíborossal, aki tételei visszavonására próbálta rávenni a naiv szerzetes – sikertelenül! Ugyanitt hangzott el a *Melanchthon* által megfogalmazott *Ágostai hitvallás*. Nem hagyhatuk ki, hogy a gyűlés helyszínén elnekejlük az *Erős vár...* minden versszakát... jó evangélikusokhoz méltóan természetesen kívülről. Megtekintettük a Fugger-házat és megtudtuk, hogy a fukar (= Fugger) bankárok szociális lakásokat hoz-

tak létre rászoruló szegényeknek. Hogy ez mennyire volt önzetlen, és mennyiben szolgált reklámcélokat, azt mindenki maga dönthette el.

állók, másként nem tehetek" feliratú zokni és számtalan szuvenír, ami biztosan nem kell az üdvösséghez, sőt... (Vajon mennyivel elfogadha-

Kedves Testvérek!

Ahogy a családnak mutattam a képeket, hiányérzetem támadt. Nagyon sok társasúton voltunk már a párommal, és a képek nézegetése közben mindig meglevenedtek a látottak. Most nem éreztem olyan óriási élménynek, hogy Németországban jártam. Ekkor nyúltam a levelekhez, amiket küldtetek. Végigolvastam a szösszeneteket, a küldött képeken felismerve az új testvéreket – titeket –, rögtön kitisztultak az érzéseim. Most már tudom, hogy a szó, az érintés, a zene, a kapcsolatok, a hittel átszőtt új ismeretek azok, amik ennek az útnak a lényegét megadták. Nem igazán a templomokon volt a hangsúly, hanem azon a rezgésen, ami megjelent bennem és bennünk, amikor ott jártunk. Hihetetlenül meglevenedett Luther Márton a maga 16. századi alakjában és szellemében. Ilyet én még sohasem éltem át. Nagyon boldog vagyok, hogy együtt lehettem veletek akkor és ott! És a fényképeim is nagyon jól sikerültek, mert minden képen mi, az emberek vagyunk fontosak egymásnak. A melki, augsburgi, wartburgi stb. épületek is fontosak voltak, de csak eszközei, díszletei azoknak a napoknak.

Hálás köszönet az istenes napokért!

■ JUHÁSNÉ MÁRTA (Mezőtúr)

3. nap

A többórás úton Wartburg felé az aktuális „tananyagot” kívül jutott idő némi mókázásra is: „*Heiteres aus kirchlichen Kreisen*” – szót kapott az eklezsia humora. Derülve gurultunk... Wartburg várának tövében már vártak ránk az NDK-s időkől jól ismert „tűracsacsák” – de mivel nehének találtattunk (30 kg felett), kockoghattunk a saját lábunkon.

Mint köztudott, az ősi várnak magyar lakója volt *Árpád-házi Szent Erzsébet*. Szerettünk volna kicsit büszkékké lenni a nagy népszerűségnek örvendő magyar elődre, de a Reise-führer nem akart tudni erről a rokonságról. Erzsébet, azaz Elisabeth honosítása tökéletesen sikerült.

A nürnbergi mesterdalnokok termét nem tekinthetjük meg, mert itt a reformáció kezdetének ötszáz éves jubileumára készülve restaurációs munkákat végeztek. Luther (alias Junker Jörg) lakóhelyét, a német *Újszövetség* szülőszobáját viszont láthattuk, a láthatatlanul valóságos tintafaltnál a falán.

A frappáns vezetésnek köszönhetően maradt idő körülnézni a boltban is. Luther-lexikon, reformációi képregény, Luther sör, ördögös-tintapacás pótló, Wartburg-puzzle, itt

Wartburg vára

több az örömszerzés céljából megvásárolt Luther-csoki, mint az érdemszerzés céljából megvásárolt búcsúcédula?)

Eisenachban *Ursula Cotta* házában az éneklő kisdíák Luther alakját idéztük, megsejtve benne az evangélikus népének, a *korál* megteremtőjét. Milyen különös „isteni rendezés”, hogy néhány házzal odébb két évszázaddal később egy másik gyermek látja meg ebben a városban a napvilágot: a lutheri korált művészi szinten megszólaltató *Johann Sebastian Bach*.

4. nap

A Halleban eltöltött éjszaka után Eislebenbe látogattunk. A szülőház közelében található a Péter-Pál-templom, ahol Mártont megkeresztelték. Ugyanitt az András-templomban prédikált utólag a súlyos beteg reformátor. A ház ablakából, ahol meghalt, rálátni a templomra. Itt ravatalozták fel, majd üvegkoporsóban vitték Wittenbergbe. Az iránynt is a reformáció központja felé vetették, Luther kedves zsolnártát idézve: „*Nem halok meg, hanem élek, és hirdetem az Úr tetteit*” (Zsolt 118,17).

Van valami szimbolikus üzenete annak, hogy a zárandoklat nem a reformátor sírjához vezetett, hanem az alkotó, ereje teljében munkálkodó Luther állította élénk. Wittenbergi programunk ugyanis a fekete kolostor, az egyetem, Melanchthon és *Lucas Cranach* háza, valamint a városi templom meglekintése után a vártemplomnál fejeződött be. A bronzba öntött kilencvenöt tétel kapujánál tovább nem jutottunk, mert a jubileumi restaurációs munkák miatt a templom zárva volt a turisták előtt. Pedig szerettük volna leróni kegyeletünket a nagy reformátorok sírjainál. Néhány kép is készült volna a sír mellett a kegyes zárandokokról... de a nagy Rendező értécsünkre adta, hogy ő nem a holtak, hanem az élők Istene! Ne keressétek a holtak közt az élő!

Ezen az estén az élő Úr látta vendégül zárandokcsapatunkat. A hotel

előadótermében meghitt úrvacsora-közösségben voltunk együtt. Mindnyájan, Luther és Melanchthon is ott volt, sőt *Bölcs Frigyes* is, ahogy *Lucas Cranach* megfestette a városi templom színes oltárán. Luther pengette a lantot, az ő úrvacsorai énekét (EÉ 303) énekeltek: *Krisztus Jézus, mi Megváltónk, Sok halalos sebből gyógyítónk, Értünk ontott drága vért, Megfizert minden bűnünkért.* (...)

De bízzál, ne kételkedj már: Ő beteged, bűnöst hív és vár, Terhe alatt roskadót És bűnbánat könnyét hullatót.

5. nap

A hazafelé vezető úton egy átlagos zárandokcsapat kimerülten tresped, beleragadva az ülésbe, egyesek félrebillent fejjel húzzák a lóbórt. Egy átlagos zárandokcsapat ezt tette volna, de nem mi!...

Sándor Frigyes (Nagy Sándor kérelhetetlenségével és Bölcs Frigyes ravaszágával felvértezve) dolgozatot íratott az utasokkal „a leadott anyagból”. Jelzem, a tesztlap kitöltése senkinek sem okozott gondot, bukás nem volt.

Mit vársz ettől a zárandoklattól? – hangzott első nap a kérdés. *Mit kaptál, hogyan értekeled az eltelt öt napot?* – a válaszadás szigorúan önkéntes alapon történt. A mikrofon kézről kézre járt, és nem akart véget érni az élménybeszámoló sora. Helyhiányban csak egy mondatot idézek: „Ez a busz ebben az öt napban négy keréken guruló templom volt!” – mondta *Nagy Zoltán* sárszentlőrinci felügyelő, és mindnyájan úgy éreztük, hogy igaza van.

Talán a kerek templomok, a mozgásban levő keresztyének, a mobilizált gyülekezetek lehetnek egy új reformáció hordozói... Nem gondolod, kedves Olvasó?

Tied ma és mindenkoron / Az ország és a hatalom; / Ami jót kérünk, megadod, / Imádságunk meghallgatód. / Dicsőség itt és odafenn, / Néked, jó Istenünk! Ámen. (EÉ 72) ■

